

VOORSTELLING JAARVERSLAG
"KINDEREN VRAGEN TIJD"
19 NOVEMBER 2014

Mijnheer de Voorzitter,
Mijnheer de Minister,
Geachte parlementsleden,
Dames en heren,

Van harte welkom op de presentatie van het jaarverslag 2013-2014 van het Kinderrechtencommissariaat. Het is dit jaar ons zestiende jaarverslag. Voor al wie met kinderrechten begaan is, is 2014 een bijzonder jaar. Morgen vieren we immers de 25ste verjaardag van het Internationale Kinderrechtenverdrag. Ik kom daar later nog op terug.

We zijn vandaag met meer dan 300 mensen in De Schelp. En zo vol als deze zaal is, zo vol is ook ons laatste jaarverslag. Kinderrechten leven, kinderrechten werken. Al is er tegelijk ook de alarmbel. Teveel kinderen en jongeren botsen vandaag op maatschappelijke uitsluiting. Teveel kinderen en jongeren ervaren niet mee te tellen. Als Kinderrechtencommissariaat is het onze opdracht dit aan te kaarten. Ons oprichtingsdecreet zegt daarover: "De kinderrechtencommissaris treedt op als de vertolker van de rechten, de belangen en de noden van het kind". Verwacht daarbij van mij geen statistieken. Ons jaarverslag bundelt vele verhalen van kinderen en jongeren, hun ouders of andere familieleden en van tal van geëngageerde professionals. Op al deze vragen geven wij een uniek antwoord. Dat is onze dagelijkse opdracht. We informeren en adviseren. We bemiddelen. Of we voeren een klachtenonderzoek dat uitmondt in een aantal aanbevelingen. Vandaag wil ik u vooral meenemen in een aantal rode draden die doorheen ons jaarverslag lopen. Want wat kinderen en jongeren en al wie voor hen opkomt ons vertellen zijn geen "verhaaltjes". Het gaat om complexe situaties die een ernstige analyse vragen.

De keuze om enkele rode draden toe te lichten, maakt dat een aantal belangrijke thema's en discussies vandaag niet aan bod kunnen komen. De tijd is nu eenmaal beperkt. U zal dus niks horen over de noodzaak van een grondig maatschappelijk debat over kinderen en hun afstammingsvragen. Niks over het belang van een grotere aandacht voor de toegang tot vrijetijdsvoorzieningen voor kinderen met een beperking. En ook niks over de nood aan een grondige reflectie over de impact van de besparingen en de financiële crisis op kinderen en jongeren.

Het Kinderrechtencommissariaat was het voorbije werkjaar actief op verschillende fronten. We behandelden bijna 1000 vragen en klachten. We brachten over dertien verschillende thema's advies aan het Vlaams Parlement uit. We schreven zes bijdragen voor boeken en tijdschriften en zeven opiniebijdragen. En we gaven 47 lezingen of workshops over kinderrechten in zijn meest diverse facetten. Ook op internationaal vlak was er heel wat bedrijvigheid. Zo trad het derde aanvullend protocol bij het Kinderrechtenverdrag op 14 april 2014 internationaal in werking. In ons land ging het protocol op 30 augustus van kracht. Er was ook de jaarvergadering van het Europees Netwerk van kinderoombudsdiensten waarbij we bijzondere aandacht voor de positie van de kinderen op de vlucht hebben gevraagd.

En we tekenden in het kader van het bilaterale werkprogramma Polen-Vlaanderen 2015-2017 een samenwerkingsakkoord met de Poolse kinderombudsman.

Geachte aanwezigen,

Tijd – of gebrek aan tijd – loopt in dit jaarverslag als een opvallende rode draad door de signalen van kinderen, ouders en professionals. We kozen daarom voor ‘Kinderen vragen tijd’ als centraal thema. Dat kinderen tijd vragen, laat zich op verschillende manieren lezen.

Er zijn vooreerst de kinderen en jongeren zelf. Zij vragen letterlijk tijd. Tijd om gehoord te worden. Bij een vechtscheiding van hun ouders bijvoorbeeld.

Ik ben 12 en mijn ouders zijn gescheiden. Ik heb een passie voor paarden. Mijn paard staat bij papa en ik doe mee aan wedstrijden. Elke week wissel ik van huis. Mama heeft nu van de rechter gedaan gekregen dat de wisseldag verandert omdat dat haar beter uitkomt. Mijn stiefvader heeft voor zijn kind ook een bezoeksregeling en mama wil dat die samenvalt. Daardoor kan ik niet meer meedoen aan de wedstrijden. Ze staat me niet toe om in haar week te gaan trainen omdat mijn paard bij papa staat. Ik vraag niet om de week-weekregeling te veranderen, want die vind ik prima. Ik zou het erg vinden om een van mijn ouders maar af en toe in het weekend te zien. Ik vraag alleen dat de oude regeling terugkomt of dat mijn mama me toelaat om te trainen en me naar de wedstrijden laat gaan. Maar dat wil ze niet. Papa kon dus niet anders dan naar de rechter te stappen. Ik wil de rechter laten weten hoe belangrijk dat voor mij is. Maar ik ben bang dat ik de kans niet krijg. Daarom heb ik een heel boek gemaakt over mezelf, mijn passie en mijn leven na de scheiding. Ik zou dat graag aan de rechter geven. Kunnen jullie mijn boek eens bekijken? Want ik zou willen weten of ik hier niets verkeerd mee doe. Ik wil de dingen niet nog erger maken dan ze al zijn.

Leefwerelden van kinderen verschillen soms enorm. Doorheen deze diversiteit blijft het Kinderrechtenverdrag als kapstok overeind. Neem bijvoorbeeld de leefwereld van kinderen op de vlucht, alleen of met hun gezin. Ook voor hen is het recht om gehoord te worden over hun situatie en hun behoeften ontzettend belangrijk. Een andere leefwereld, hetzelfde recht. Het maakt het Kinderrechtenverdrag tot een relevant referentiekader en werkinstrument. Of het nu over de uitwerking van een nieuwe wetgeving rond de familierechtbank gaat, dan wel over de actuele vraag van Het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen hoe kinderen een sterkere plek binnen de asielpcedure kunnen krijgen.

Kinderen en jongeren zijn mensen, maar het zijn ook mensen in wording. Opgroeien is vandaag niet simpel. Er is vaak weinig marge om nog fouten te mogen maken. Maar mens worden, gebeurt met vallen en opstaan. Mogen kinderen en jongeren nog vallen? Krijgen ze nog de tijd en de ruimte om op te staan?

Mijn 15-jarige dochter volgt haartooi en moet nu al voor de vierde keer acht uur lang rechtstaan in de gang. Deze keer omdat ze haar schort vergat. Ik nam contact op met de directie, maar die wimpelde me af met de mededeling dat dit geldt voor elke leerling. Als leerlingen niet in orde zijn, mogen ze de les niet volgen. In het geval van haartooi, waar de praktijkles een hele dag duurt, betekent dat effectief acht uur rechtstaan in de gang.

Mijn 11-jarige zoon is definitief uitgesloten van school. Thuis lagen kopieën van toetsen van zijn oudere broer. Die heb ik vorig jaar zelf gekopieerd toen hij bijles kreeg. Mijn zoon heeft die toetsen gekopieerd en aan enkele klasgenoten bezorgd. Dat is uitgekomen en hij heeft het niet onmiddellijk toegegeven. Hij is nu definitief uitgesloten.

Kinderen en jongeren vragen ook tijd voor zichzelf. In het boek ‘Tussen ankertijd en vrijbuitertijd’ laat Johan Meire van het onderzoekscentrum Kind en Samenleving heel mooi zien hoe kinderen vandaag hunkeren naar meer tijd voor zichzelf.

Kinderen vragen van volwassenen houvast in hun dagelijkse omgeving. Tegelijk hechten ze veel belang aan de verbeeldbaarheid van tijd. Het gaat dan om tijd die kinderen zelf vrij mogen invullen. Thuis, op school, in de opvang, in de instelling.

We kaarten dit eerder al aan in de discussie over de buitenschoolse kinderopvang. We scharen ons daarbij achter de bekommernissen van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind. Het Comité wijst erop dat het recht op spel – het moment bij uitstek waarop kinderen de ruimte krijgen om voor zichzelf tijd te verbeelden – vandaag onder druk staat. Spel wordt vandaag vaak functioneel of instrumenteel ingevuld (“Je moet er iets uit leren”), de school neemt nogal wat tijd van kinderen in (denk aan de discussie over huiswerk die de Vlaamse Scholierenkoepel lanceerde) en in de publieke ruimte is het vandaag soms echt vechten om voor kinderen een plek te verzekeren.

Er is daarnaast ook de noodkreet van de vele professionals die elke dag actief zijn met kinderen en jongeren. Opvoeders, leerkrachten, verplegers, consulenten stellen vast dat de tijd die ze krijgen om hun zorg, onderwijs en engagement ernstig vorm te geven beperkt is.

Ik maak me zorgen om een jongen van 12 jaar. Hij is uit de voorziening gezet en op time-out gestuurd naar een gemeenschapsinstelling. De time-out is er vooral omdat de jeugdhulp niet goed weet hoe het verder moet. De consulent is nu een maand op vakantie. Waarom de jongen uit de voorziening gezet is, is heel vaag. Hij zou te moeilijk en onhandelbaar zijn. Het is onduidelijk welke stappen er gezet werden om aan zijn gedrag te werken. Het is een probleem wanneer jongeren niet functioneren binnen de regeltjes van een voorziening. Er is vaak weinig ruimte om individueel te werken. En net dat hebben sommigen nodig. Ervan uitgaan dat iedereen in een groepsstructuur kan meedraaien, is een utopie.

Kinderen en jongeren voelen dat ook duidelijk aan. Ze merken dat er minder tijd is voor overleg en inspraak, dat ze minder gemakkelijk geïnformeerd raken of dat ze soms heel lang moeten wachten voor ze een gepast antwoord krijgen op hun eigenlijke hulpvraag.

Naast professionals kloppen ook ouders aan onze deur. Ouders *runnen* vandaag een gezin. Opvoeden lukt niet zonder timemanagement. Ouders kijken naar de overheid als belangrijke ondersteunende partner. Heel wat kinderen zijn maar al te vertrouwd met kinderopvang, de school, de buitenschoolse opvang en de vele vrijetijdsvoorzieningen. Tegelijk botsen we nog altijd op een grote ongelijkheid in de participatie aan deze initiatieven. Er is geen kinderopvang in de directe buurt. Er is geen plaats op school. De speelpleinwerking werd 25% duurder. In de vakantiewerking zijn kinderen met ADHD niet welkom want zij vragen te veel tijd.

Onze zoon moet volgende week voor de jeugdrechter verschijnen. Dat werd ons telefonisch gemeld door de consulent. Ze vertelde ook dat er op de zitting een pro-deadvocaat zal zijn. Wij begrijpen niet goed wat dit betekent. Al die professionals denken altijd dat iedereen maar begrijpt hoe alles werkt. Moeten wij dan iemand zoeken tegen volgende week? Waar vinden wij een pro-deadvocaat? Wat moet onze zoon daarvoor betalen?

Mijn zoontje zit in het tweede leerjaar en ik heb de indruk dat de school vrij hoge eisen stelt. Al in de kleuterklas kreeg mijn zoontje een soort label door voortdurende negatieve signalen van de juf. Op vraag van de school lieten wij hem al testen op autisme en dat was volledig negatief. Op aanraden van een specialist volgde hij dan een jaar logopedie. Het eerste leerjaar doorliep hij met een goed resultaat. De belangrijkste opmerking was dat hij verstrooid is en problemen heeft met zijn concentratie. Toen kwam de vraag om hem te testen op ADHD, opnieuw negatief. Nu is er weer druk vanuit de school en het CLB over zijn ondermaatse resultaten. Hij krijgt extra huiswerk en lees oefeningen mee.

Mijn zoontje heeft daardoor een erg negatief zelfbeeld. Wij weten niet goed of het probleem bij onze zoon ligt of bij het beleid van de school. Kan het Kinderrechtencommissariaat ons advies geven? Hoe kunnen we de druk op onze zoon verminderen?

Dames en heren,

De gevolgen van het gebrek aan tijd hebben niet alleen een directe impact op kinderen en jongeren. Tijdsdruk of een tekort aan tijd nestelt zich ook in de structuren van zorg en onderwijs.

Wie zal er in de toekomst voor de kinderen en jongeren zorgen? Zeker voor 'moeilijke' kinderen, kinderen die al eens vaker vallen of kinderen die bijzondere zorgen, begeleiding en ondersteuning nodig hebben, stelt zich deze vraag zeer pertinent.

Hoe slagen we er vandaag in om ook deze groep aan boord te houden? Dit is geen loze, goedkope kreet. We zien kinderen en jongeren vandaag te vaak doorgeschoven worden. Deze vaststelling vraagt een fundamentele reflectie.

Er verblijft een jongen in onze voorziening. Het gaat om een opname voor drie maanden. De opnameperiode is afgerond. Hij stond op de wachtlijst voor een andere voorziening, maar plots stellen we vast dat die hem van de wachtlijst heeft laten schrappen. Ze hebben ervaring met het gezin omdat de broer ook bij hen verbleven heeft. Die broer heeft daar niet echt voorbeeldgedrag gesteld. Bovendien vinden ze dat de thuissituatie 'moeilijk werkbaar' is. Dat geldt natuurlijk voor heel wat van onze gezinnen in de jeugdzorg. De jongen die bij ons verblijft, is hier heel rustig. Hij is anders dan zijn broer. En toch. Doordat hij in de voorziening niet welkom is, moet hij 40 km verderop naar een instelling.

Mijn zoon heeft een beperking en stelt moeilijk gedrag. Hij verdraagt weinig en kan erg opvliegend en agressief zijn. Hij staat onder toezicht van de jeugdrechtbank. Hij was vroeger al geplaatst in een MPI. Daar wilden ze hem niet meer. Dan heeft hij op kinderpsychiatrie verbleven. Van daaruit ging hij zes maanden naar een gemeenschapsinstelling want er was geen andere oplossing. Nu verblijft hij in een psychiatrische behandel eenheid voor jongeren. Wat mij als moeder vooral frappeert, is dat ze me bij de diagnose en behandeling vertelden dat mijn zoon regelmaat, duidelijkheid en structuur nodig heeft. Als je zijn geschiedenis bekijkt, is dit allesbehalve een vaste structuur en duidelijkheid bieden.

Jongeren en ouders hebben nauwelijks zicht op het opnamebeleid van een instelling. Professionals klagen aan dat voorzieningen heel vrij zijn in hun opnamebeleid. Of soms om onduidelijke redenen een opname wensen te stoppen. Als een voorziening zegt dat ze niet langer voor de opvang van de jongere kan zorgen, start de zoektocht naar een nieuwe plek. Kinderen en jongeren komen dan in de wachtkamer terecht. Soms ook in meerdere wachtkamers. Trajecten van een crisisleeggezin, naar een observatiecentrum, naar voorziening X, naar opname in een gemeenschapsinstelling, naar kinderpsychiatrie en ten slotte naar voorziening Y komen nog te vaak voor. De impact ervan op kinderen en jongeren is immens. Zo schrijft Dimitri Verhulst in zijn laatste roman "Kaddish voor een kut":

'Je hebt lang gewacht om het relaas van jouw jaren in een instelling voor verwaarloosde jongeren neer te pennen. Je hebt het uitgesteld, beseffende, lichtjes gehoopt zelfs, dat zulks vaak tot afstel leidt. Je wou niet de zieltoegende schrijver van het trieste-jeugd-gebrompot zijn. Voor zover je dat nog niet was. Maar toen je een jonge vrouw, een ex-instellingskind, zich voor jouw ogen van het leven zag beroven, en toen twee van je oude soortgenoten de kranten haalden nadat ze hun eigen kinderen hadden vermoord omdat ze zich geen raad wisten met het familieleven dat hun nooit was aangeleerd, heeft het blad papier zich vanzelf naar je toegeschoven.

De eerste persoon enkelvoud kon worden afgeschaft, en het voelde veilig, eindelijk te verdwijnen in de ellende van een ander.'

Ook in het onderwijs botsen we op de problematiek van hoe 'moeilijke leerlingen' en hun ouders soms grote moeilijkheden ervaren om aan boord te kunnen blijven.

Zo slagen we er nog altijd niet in om minder kinderen door te verwijzen naar het buitengewoon onderwijs. Wanneer statistieken aantonen dat kinderen die in november of december geboren zijn, 76% meer kans hebben om naar het buitengewoon onderwijs doorverwezen te worden, is het duidelijk dat het tijdsaspect hier een belangrijke rol speelt.

Relatief nieuw is het gebruik van de time-out. Waar deze methodiek onder duidelijk afgelijnde voorwaarden ongetwijfeld zijn waarde heeft, botsen we vandaag te vaak op tijdgebrek als belangrijk motief om moeilijke kinderen en jongeren even kwijt te willen. Dat vandaag meer en meer heel jonge kinderen een time-out in onderwijs opgelegd krijgen, maakt ons ongerust. Eenzelfde bezorgdheid hadden we omtrent het gebruik van de preventieve schorsing in het onderwijs. Deze behoorde tot voor kort tot de autonomie van de school. Het recent goedgekeurde decreet rechtspositie beperkte de preventieve schorsing in tijd. Uit de hierna volgende klacht wordt duidelijk waarom wij hier bijzonder blij mee waren.

De 15-jarige Pieter stapt over van het gewoon naar het buitengewoon onderwijs. Zijn ouders verwachten dat de autiwerking hem meer op maat vooruithelpt. Al voor de start van het nieuwe schooljaar vragen de ouders om te overleggen met school en internaat. Pieter heeft behoefte aan eenduidige richtlijnen en uitleg en op elkaar afgestemd onderwijs en hulpverlening. De school en het internaat vonden dat overleg niet nodig. Helaas loopt het vanaf het begin van het schooljaar mis. De omgang met zijn nieuwe klasgenoten vlot niet. Pieter vraagt veel negatieve aandacht van de school. Hij komt in een vicieuze cirkel terecht. Hij wordt vaak uit de klas gezet en moet op andere momenten lessen inhalen. De ouders vragen om bijkomende verduidelijking en overleg, maar worden altijd afgewimpeld. Ze krijgen alleen te nemen of te laten documenten en terugkeervoorwaarden voorgelegd. Half november wordt Pieter preventief geschorst voor onbepaalde tijd. Zijn ouders moeten zelf instaan voor het onderwijs. Zijn examens mag hij op school maken, maar dan wel in totale afzondering. In januari hebben de ouders nog altijd niets gehoord van de school. Op aanraden van de psychiater en de thuisbegeleidingsdienst organiseren de ouders een overleg met alle betrokkenen. Ze vragen om de preventieve schorsing op te heffen. Eind januari stemt de klassenraad daarin toe. De preventieve schorsing heeft twee maanden geduurd. Pieter mag vanaf februari een halve dag per week terug naar school. In maart wordt dat opgetrokken tot anderhalve dag. Al die tijd mag hij geen contact hebben met medeleerlingen. Hij krijgt apart les en ook speeltijden mag hij niet samen doorbrengen met leeftijdsgenoten. De ouders nemen contact op met het Kinderrechtencommissariaat. Ze klagen de preventieve schorsing van onbepaalde duur aan en vragen om te bemiddelen om het maandenlange sociaal isolement van Pieter te doorbreken.

Het decreet rechtspositie in onderwijs verankert ook het principe dat straffen in verhouding moeten zijn met de gepleegde feiten. Het stelt: 'De minst ingrijpende maatregel eerst'. Er komt dus een maatregelencontinuüm. Alleen in hoogst uitzonderlijke situaties kan een school starten op het einde van het continuüm. Een zwaardere maatregel zoals tijdelijke uitsluiting kan pas als andere, minder ingrijpende maatregelen zoals een herstelgesprek geen effect hebben.

Wij zijn blij met deze toevoeging in het nieuwe decreet want in ons klachtenonderzoek stellen we vast dat nog te vaak leerlingen definitief uitgesloten worden terwijl lichtere maatregelen geen kans kregen.

Vorig jaar signaleerden wij reeds het sterk toegenomen aantal definitieve uitsluitingen op school. Bijna drieduizend leerlingen worden definitief van school gestuurd, één derde daarvan in de maanden mei en juni.

Sommige mensen hebben ons dit signaal kwalijk genomen. Ze vonden dat we dat daarmee de goede praktijken – die er vandaag uiteraard ook zijn – onvoldoende recht deden. Speciaal voor hen, is er dit verhaal van Inge.

Inge staat op het punt om een gedragscontract te krijgen, en steelt een jas. De school vindt dat ze het vertrouwen van de school ernstig schond en sluit haar definitief uit. Het Kinderrechtencommissariaat bemiddelt bij de directeur en de adjunct-directeur. We tonen begrip voor het standpunt van de school, maar vragen om Inge toch een kans te geven om te werken aan haar houding. Dat was trouwens het opzet van het gedragscontract. De schooldirectie heeft begrip voor ons standpunt en maakt de definitieve uitsluiting ongedaan. Inge krijgt een gedragscontract en moet elke week op gesprek met het CLB. Ook moet ze een time-out aanvaarden met psychologische begeleiding. Twee maanden later krijgt het Kinderrechtencommissariaat een telefoontje van Inge. Het gaat goed met haar. De time-out en het wekelijks gesprek met het CLB deden haar inzien dat ze vaak verkeerd reageerde. Ze zegt dat haar relatie met de leerkrachten nog nooit zo goed was. Ze krijgt nu zelfs complimenten.

Dames en heren,

Kinderrechten zijn er niet voor de *fun*. Het is voor het Kinderrechtencommissariaat niet gemakkelijk om signalen te geven. De tendensen die wij elk jaar proberen weer te geven worden door sommige mensen, instellingen of scholen soms als een bedreiging ervaren. Ik wil u graag meegeven dat wij uiterst voorzichtig zijn in de signalen die wij geven. Het gaat niet om losse flodders, maar om grondige analyses van de binnengekomen vragen en klachten. We proberen deze analyses waar mogelijk met cijfermateriaal te ondersteunen. Maar ik begrijp wel dat het voor mensen lastig moet zijn om in al hun engagement ten aanzien van kinderen en jongeren met dit soort signalen geconfronteerd te worden. Daarom is het belangrijk om niet alleen wat fout loopt te duiden, maar ook uitdrukkelijk aandacht te besteden aan de krachtige boodschappen die we vanuit het onderwijs, vanuit de welzijnssector, vanuit de sport en vanuit verschillende andere domeinen ontvangen. Heel wat mensen en voorzieningen nemen kinderen en hun rechten heel ernstig. Ook deze voorbeelden krijgen in ons jaarverslag een plek. Ik pik er één uit.

Aan de vooravond van Wereldvluchtelingendag lanceerden we samen met de vier onderwijskoepels een krachtige oproep aan het beleid. Voor veel kinderen en jongeren op de vlucht is de harde realiteit dat ze geen toekomst in België hebben. De overheid kiest voor een terugkeerbeleid. Onze gezamenlijke vraag was zeer duidelijk:

- Laat de terugkeer voor die kinderen en jongeren dan ook humaan, met een toekomstperspectief, ondersteund en voorbereid verlopen.
- Geef leerlingen de mogelijkheid om met een diploma in de hand sterker terug te keren.
- Overweeg om leerlingen die hier al jaren schoollopen in hun belang een plek te geven in de samenleving.

Kinderen op de vlucht die met hun ouders in België verblijven, moeten om uiteenlopende redenen het land verlaten. Vaak is niet of veel te weinig rekening gehouden met het belang van het kind. Hoe verklaar je anders dat we een jongen van 14 die in ons land geboren is, toch naar zijn 'land van herkomst' terugsturen? Scholen en welzijnsorganisaties geven vandaag zeer krachtige boodschappen. Hoe luid moet er vandaag nog geroepen worden vooraleer ernstig werk gemaakt wordt van een vluchtelingenbeleid waarin het belang van kinderen veel sterker doorweegt?

Geachte aanwezigen,

Kinderen vragen tijd, dat is intussen duidelijk. Op basis van de signalen en klachten van het voorbije werkjaar wil ik kort vier aanbevelingen voor onze beleidsverantwoordelijken formuleren.

Eerste aanbeveling: geef de stem en het perspectief van kinderen en jongeren een volwaardige plek in discussies over belangrijke maatschappelijke thema's. Neem de discussie over flexibel werken of over het toekennen van een tijdskrediet. Tot op vandaag klinkt hier enkel het standpunt van de volwassene, werkgever of werknemer. In onderzoek van het onderzoekscentrum Kind & Samenleving geven kinderen aan dat het werk van hun ouders vreet aan de gezinstijd en de vrije tijd die ze samen doorbrengen. Ze zien hun ouders pas laat, thuis zijn ze nog met hun werk bezig, en ook na de werkuren wordt de ouder opgeslorpt door huishoudelijk werk. Als de ouder vaak afwezig is, laat thuiskomt, maaltijden mist of na de werkuren nog veel met het werk bezig is, dan wordt dit als een gemis ervaren. Als signaal van kinderen is dit toch te fundamenteel om zomaar langs de kant te schuiven?

Tweede aanbeveling: wees voorzichtig met het toepassen van een managementlogica op zorg en onderwijs. De organisatie van zorg en onderwijs vragen uiteraard management. Maar de zorg voor kinderen vanuit een doorgedreven managementdenken benaderen is de zorg tekort doen. We zien hier een interessante parallel met de ouderenzorg. Kinderen staan aan het begin van het continuüm, ouderen op het eind ervan. Dat zijn vaak de meest kwetsbare plekken. Tijd krijgen is hier essentieel. Het maakt deel uit van het mee eigenaar zijn van de zorg om jou. Dit laat zich niet meten. Blijf binnen de organisatie van zorg ook de specificiteit van bepaalde problemen erkennen. En de tijd die nodig is om de gevoeligheid aan dag te leggen bij het bespreken van delicate onderwerpen zoals misbruik en suïcide. Een apart meldpunt voor geweld en seksueel misbruik of voor vragen rond suïcide zijn vanuit managementoogpunt misschien niet direct aangewezen, maar ze houden zowel de vrager als de hulpverlener buiten de tijdsdruk van een klassieke informatielijn.

Derde aanbeveling: draag zorg voor je professionals die dagelijks met kinderen en jongeren actief zijn. Er is vandaag een grote roep vanuit de overheid naar meer engagement van de burger. In de zorg bijvoorbeeld spreekt men over de nood aan vermaatschappelijking. De vermaatschappelijking van de zorg heeft als grote voordeel dat ze kansen in zich draagt op een meer inclusieve en participatieve samenleving. Tegelijk duikt hier ook een groot gevaar op: mensen die zorg nodig hebben moeten deze eerst in hun omgeving zoeken, pas daarna kunnen ze beroep doen op professionele hulp. Nederland zette al eerder de stap naar vermaatschappelijking. Professionals daar vinden het behoorlijk lastig om deze nieuwe publieke moraal van bovenaf op te leggen. Er is ook weinig tijd. Dit maakt dat professionals zich heel vaak ofwel afzijdig houden ofwel zich genoodzaakt voelen tot het uitoefenen van dwang. Een tussenpositie lijkt vandaag zeer moeilijk. Herman De Dijn, emeritus professor ethiek aan de KU Leuven, geeft aan dat professionals er ook mee voor zouden moeten zorgen dat in de zorg herwaardering komt voor morele en zingevende bronnen, dus voor inspirerende verhalen en inzichten, van waaruit zichzelf, maar ook alle andere betrokkenen, kunnen handelen. Maar ook dat vraagt uiteraard tijd.

En tot slot, de vierde aanbeveling: bouw de monitoring van het Vlaamse jeugd- en kinderrechtenbeleid stevig uit. Er bestaan grote verschillen tussen de voorzieningen, instellingen en organisaties waarmee kinderen en jongeren in contact komen. Het is belangrijk om van deze verschillen goed op de hoogte te zijn. Niet om de scholen, voorzieningen of andere diensten publiekelijk aan de schandpaal te kunnen nagelen, maar om als overheid gepast te kunnen ondersteunen en waar nodig te kunnen ingrijpen. Het is daarom zo ontzettend belangrijk dat de overheid inzet op een goed uitgebouwd monitoringbeleid. Het voorbije werkjaar ontwikkelden zowel de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind als de Afdeling Jeugd van de Vlaamse overheid kinderrechtenindicatoren alsook een Vlaamse kinderrechtenmonitor. Wij verwachten hier veel van en hopen dat de nieuwe Vlaamse en federale regering het tot nu toe geleverde werk naar waarde weten te schatten en erin slagen om krachtige tools te ontwikkelen die een monitoring van het jeugd- en kinderrechtenbeleid mogelijk maken.

De Vlaamse regering wil vertrouwen schenken en het aantal regels drastisch verminderen. Ik hoop dat dit niet leidt tot een onzichtbare overheid. Ik hoop dat dit wel betekent dat de overheid kaders blijft uittekenen. En dat ze gelijke rechten en gelijke toegang tot voorzieningen veel actiever dan nu bewaakt.

Geachte aanwezigen,

Zoals in de inleiding al aangegeven, is het dit jaar een bijzonder jaar. Het Kinderrechtenverdrag bestaat morgen 25 jaar. Op belangrijke verjaardagen is het interessant om terug te blikken. Wie al eens de eerste bladzijden van ons jaarverslag bekeken heeft, zal zien dat we dit ook gedaan hebben. We stelden 16 mensen die vertrouwd zijn met kinderen en hun rechten de vraag naar wat volgens hen de voorbije 25 jaar de belangrijkste verwezenlijking voor kinderen en jongeren in Vlaanderen is. Tegelijk vroegen we hen ook naar hun grootste zorg. Waar moet Vlaanderen de komende tijd extra op inzetten?

Ook kinderen zijn burgers die groepsgewijs onze democratie mee vorm geven. Dat vraagt tijd, maar het is zo belangrijke tijd. Het is vanuit deze overtuiging dat wij de voorbije twee jaar samen met de Kinderrechtswinkel al onze educatieve materialen hebben herwerkt. Er was vorig jaar al De Bende van P voor de derde graad van het basisonderwijs. Dit jaar zijn daar de brochure "Jouw rechten, jouw leven" voor het middelbaar onderwijs en de Kinderrechtenrap van Kapitein Winokio voor de kleinsten bij gekomen. Vooraleer ik zo dadelijk het woord aan de voorzitter geef, nodig ik u om deze rap samen te beluisteren. Meezingen mag.

Beste mensen,

Werken vanuit kinderrechten betekent dat kinderen erbij horen. Werken vanuit kinderrechten is aandacht hebben voor hoe kinderen en jongeren hun onderwijs, hun zorg, hun stad of gemeente ervaren. Werken vanuit kinderrechten is kinderen ernstig nemen. Het is vanuit deze aspiraties dat al mijn medewerkers het voorbije werkjaar het Kinderrechtencommissariaat vorm hebben gegeven. Ik wil hen hiervoor vandaag ook uitdrukkelijk danken. Voor hun kennis en expertise, voor hun geduld en zorgvuldigheid in vaak delicate en complexe situaties, voor hun teamwork.

Werken vanuit kinderrechten betekent ook vragen stellen bij gangbare manieren van handelen. En op zoek gaan naar alternatieven die meer recht kunnen doen aan de ontwikkeling van kinderen en aan de gelijkheid in ontwikkelingsmogelijkheden van kinderen en jongeren. Ik hoop dat ons jaarverslag in die zin zowel onthullend als inspirerend mag zijn.

Ik dank u voor uw aandacht.

Bruno Vanobbergen
19 november 2014